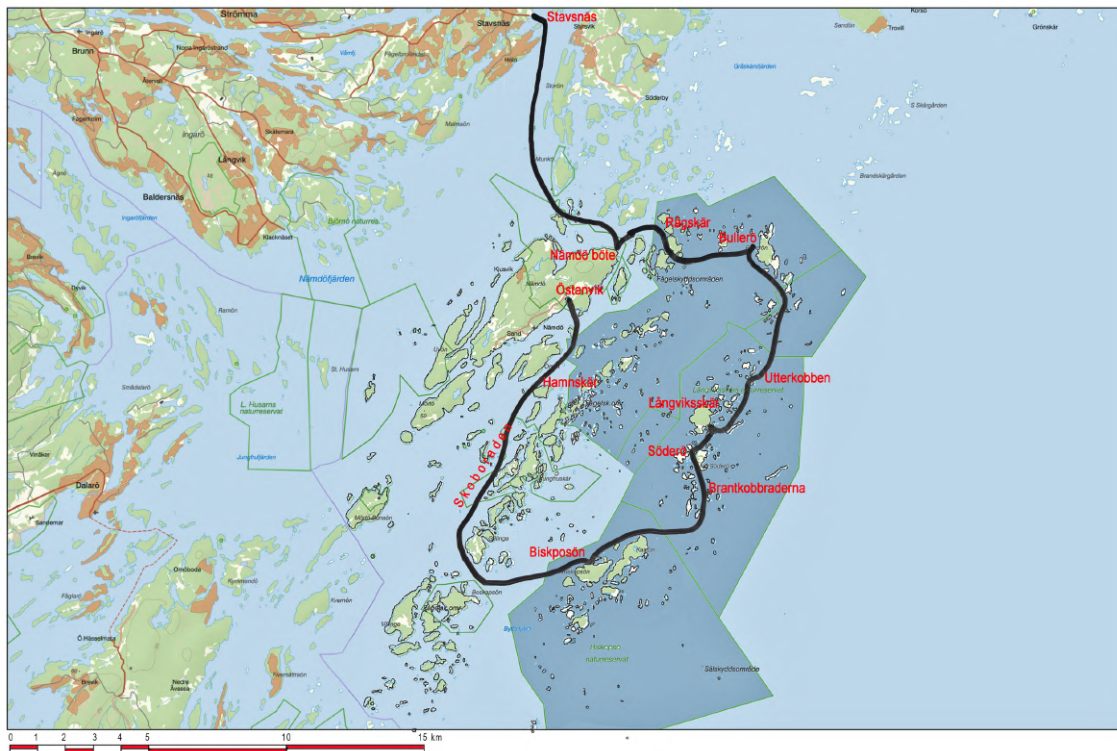

Fältstudie Nämdö skärgård 16-17 juni 2021

Färdväg dag 1

Personal från Värmdö kommun och Stockholms länsstyrelse som är engagerade i nationalparksbildandet har den 16 och 17 juni besökt Nämdö skärgård.

Den 16 juni besöktes på de yttre delarna av Nämdö = den blivande nationalparken, med fokus på naturvärden, historia och bosättningar. Den 17 juni besöktes Nämdö (huvudön) med fokus på människor och verksamheter.

Med på studien var från Stockholms länsstyrelse Patrik Cederlöf (16 och 17 juni) och Petramy Börjesson (16 juni). Från Värmdö kommun deltog Gundula Kolb, Christina Wikberger, Moa Öhman, Jessica Gyllner, Anna Gabrielsson och en kommunikatör (16 juni) samt Christian Pleijel (16 och 17 juni). Dessutom deltog Lotten Hjelm (guide) och Alexander Josefson (filmare, båda dagarna).

Studien startade med samling i Stavsås kl 8 varefter Alexander och Lotten hämtades upp vid bryggor på Nämdö på väg till det första stoppet: Rågsås. Vi färdades med Leif och Kajsa Ericssons m/s La Mer, en 30 fots westerbergare byggd på Möja år 1994.

Rågskär

Ask, sjöbod och ett av torpen

Solceller

Handpump

Rågskär ligger en sjömil NO om Nämdö. Ön är ungefär 500 x 400 m ~20 hektar. Den har varit bebodd sedan 1790. I början av 1900-talet köptes ön liksom intilliggande Idöborg och andra öar av en skofabrikör, som lät konstruera ett 2,5 km långt brosystem mellan öarna för att underlätta hans jakt. I samma syfte sägs han ha skjutit, förgiftat eller med rävsaxar dödat alla örnar och rovfåglar han kom åt. 1927 sålde han öarna till Torsten Kreuger 1927, vilken i sin tur sålde ön till staten år 1967 varefter den blev en del av Bullerö naturreservat.

De välhållna torphusen ligger i en slänt mot sydväst med höga vårdträd, ask, lönn och alm runtomkring. Det finns bastu, utedass, gårdspump med bra dricksvatten (jag provar) och solceller för att driva en liten kylbox och t ex ladda en mobiltelefon.

Det är ett ålderdomligt kulturlandskap med åkrar och ängar dit kor och får från Östansviks gård förs på sommarbete. Att bo här kostar ungefär som på Sheraton:

	Ett hus (4 bäddar)	Två hus (4 + 4 bäddar)
1 natt	1 500 kr	3 000 kr
Helg 2 nätter	3 000 kr	6 000 kr
Veckoslut 3 nätter	4 500 kr	9 000 kr
Vecka söndag till söndag	10 500 kr	15 000 kr

Ett av människan hårt tuktat skärgårdslandskap som ger en överdrivet vacker bild av livet före wikströmare, elektricitet och traktorer.

Bullerö

Nästa plats – som vi passerar utan att gå iland – är det berömda Bullerö. Ön är mycket större än Rågskär, nästan en kvadratkilometer stor. Den var bebodd redan i slutet av 1600-talet och köptes 1908 av Bruno Liljefors som i tjugo år hade ett kompisgäng här med bl a Anders Zorn, Albert Engström, Axel Sjöberg och Carl Cederström ("flygbaronen"). När Cederström omkom 1918 upphörde det glada sällskapslivet och ön såldes till Torsten Kreuger varefter staten köpte den år 1967.

Länsstyrelsen förvaltar Bullerö-arkipelagen (där också Rågskär ingår) med Ann-Sofi Andersson som tillsyningsperson.

Bullerö-linjen trafikerar hit fr o m midsommar till skolstart, vår och hösten på fredagar och söndagar. Påsk och Första maj finns det lördagsturer över dagen. I oktober går turbåten lördag och söndag, endast.

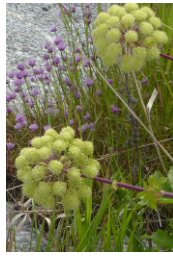
I juni 2020 startade Stavsnäs Båttaxi *Skärgårdsexpressen* från Cityterminalen (buss) via Stavsnäs (omstigning till båt) till Sandhamn, Bullerö och Nämdö¹.

¹ http://media.bullero.se/2021/03/Bullero_Var_2021.pdf

Utterkobben

Teckning av Håkan Ljung, Nämdö hembygdsför.

Strandkvanne

Hällkar

I Hallskärs ögrupp ingår Utterkobben, ett litet skär med stora, flata, vågräta och fin-slipade klipphällar där skärgårdsborna brukade dansa efter slåttern.

Ljung, mossor, strandkvanne, gräslök, styvmorsviol, baldersbrå och tjärblomster med enstaka träd samt vackra bergkar = av landhöjningen avsnörda havsvikar.

Långviksskär

Ön hade under hela 1800-talet en liten helårsbefolkning som levde på jakt och fiske och var skickliga båtbyggare, mest berömd var Frans på Långviksskär. Här bodde konstnären Axel Sjöberg i 40 år.

År 1983 köpte Skärgårdsstiftelsen ön inklusive 300 skär, holmar, klobbar och haror runtomkring. Ett stipendium skapades med boende, resan till och från ön, tre veckors vistelse samt ved till kaminen och bränsle till utombordaren. I den rödmålade utskärsidyllen har därefter i mer än trettio år målare, fotografer och författare bott.

Här finns ett flygspaningstorn från andra världskriget och en mäktig kastanj med en stam som är 3,2 meter i omkrets.

Emmy Andersson, som var gift med Sture som var Frans barnbarn, fick 84 år gammal år 2003 elektricitet genom Sveriges längsta sjökabel². Sture och Emmys barnbarn är Torbjörn och Krister Glad, positiva till nationalparken.

Teckning av Roland Svensson

Tillsyningsman Urban Söderberg och Lotten Hjelm

Patrik klättrar upp i tornet

Den stora kastanjen

Matsäcken äts vid Thomashuset

² <https://www.dn.se/sthlm/nu-kan-jag-koppla-in-frysen/>

Söderö

Söderö med ett militärt stenkummel 20 möh.

Brantkobbraderna

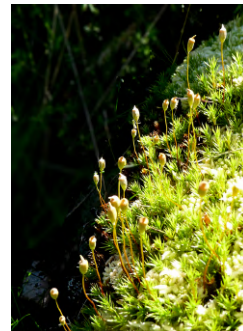
Vi tar i land på Brantkobbraderna (eller heter det Långagrunden?), ett litet skär med några träd och ett träsk. Gundula visar ett ortofoto från 1948 och vi kan se hur träsket är en havsvik som har snörts av. Gott om grodyngel i det som nu är ett litet träsk. Tuvtåtel, björnmossa och harspillning.

Grodyngel

Gundula förklarar

Björnmossan blommar

Biskopsön

Ungefär samma storlek som Bullerö (0,8 km²), ägs av Biskopsöstiftelsen.

Dovhjort

Hamnen

På Biskopsö bor familjen Sundberg som är tillsyningsmän och har båttaxi. Emy Sundberg, gift med tillsyningsmannen Erik, flyttade hit 1944. Hon såg hur mycket av det som samhället räknar som naturlig service saknades i skärgården och engagerade sig politiskt, kämpade för sopmajor, skolskjutsar och mycket annat, vilket banade väg för henne till landstinget och styrelserna för Waxholmsbolaget och Skärgårdsstiftelsen.

Vi var inne i Koxviken på norra sidan, en välbesökt naturhamn och lägger sedan till vid gården. På ön finns sedan 1920 en dovhjortsstam.

Hamnskär

Christina berättar

Bäverns verk

Sista strandhugget är på Hamnskär med hållmarksbarrskog och spår av bäver.

Vi rundar sedan Gillinge som är den södra ön i Skoboraden, ett antal sammanhängande öar från Gillinge till Ormskär med smala och steniga sund emellan som gör raden av öar nästan ogenomtränglig.

Vi passerar en flytande soptömningsstation varefter Patrik och Christian stiger av på Nämdö efter dagens båtfärd som totalt är 32 sjömil. Resten av gruppen fortsätter till Stavsås, sammanlagt 40 sjömil.

Möte med hembygdsföreningen

Kl 17 är Patrik och Christian inbjudna på mat och möte med Nämdö hembygdsförening, se separata mötesanteckningar.

Därefter vandring tvärsöver Nämdö till Kjusvik där Malcom Dixelius bjuder på logi, bastu, bad i och utsikt över Nämdöfjärden

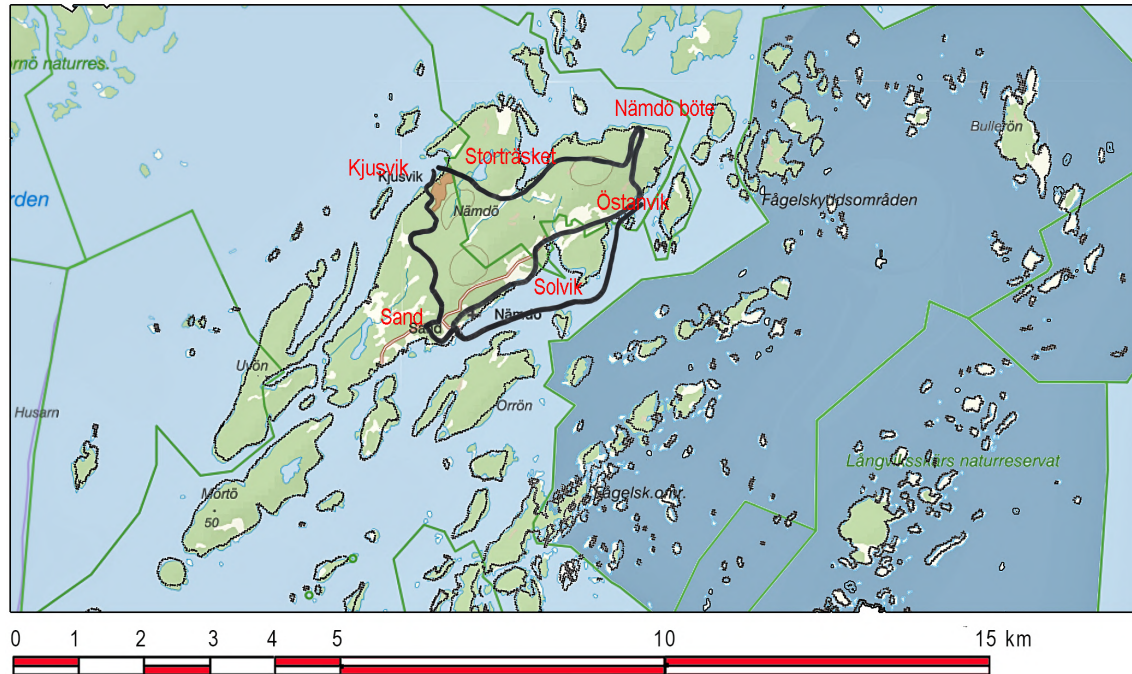
Nämdöfjärden

Christian Pleijel

2021-06-16 - - 17

Dag 2: Omlandet

Färdväg dag 2

Torsdag morgon vandring till Storträsket, en brunvattensjö på norra Nämndö. Vidare längs "Vita stigen" anlagd av entustasten Peter Kjellsson.

Storträsket

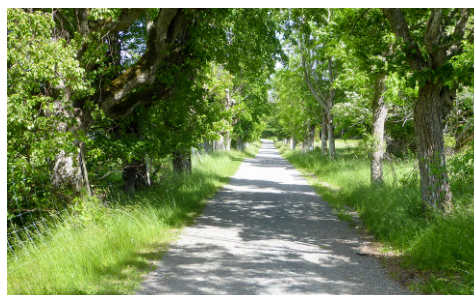
Peter

Nämndö bote

Nämndös högsta punkt, ett vårdkaseberg 42 möh. Delvis kalksten.

Fika på Nämndö bote: Malcolm, Patrik och Alex

Länsväg 690 vid Västanvik

Östanviks gård

Vandringen fortsätter längs länsväg 690 delvis genom Alfrida-drabbad skog och sedan öppnare marker till Östanviks gård³, Nämдös enda jordbruk, som drivs av Per Fjårdhäll och Stina Molander. Pers bror Jon Fjårdhäll är tillsyningsman.

Helena

Grönkål

Det mobila hönshuset

Per

Per är utbildad sjöingenjör, Jon har en bygg- och anläggningsteknisk och kulturgeografisk utbildning, Stina är uppvuxen i Huddinge och är utbildad lärare och har arbetat i Nämдö skola.

De arrenderar gården sedan 2015 av Skärgårdsstiftelsen, har 8 nöt, 8 stutar, 8 kalvar, 100 gotlandsfår samt 180 värphöns i ett mobilt hönshus, odlar i växthus och på friland och har en gårdsbutik som fungerar enligt självbetjäningsprincipen.

Vi blir bjudna på god lunch och goda samtal.

Elin Dahlgren

Elin (som fyller år denna dag)

Huset under seglet

³ <http://ostanviksgard.se/ny/>

Elin är ekotoxikolog/ekolog vid SLU⁴ och en inflytelserik person inom Nämndö Green Archipelago. Hon visar oss en tänkbar plats för ett besökscentrum och vi diskuterade olika lösningar. Christian talar om byggnader som kan flyttas utan att lämna spår efter sig, till exempel den norska arkitektfirman OPAForm⁵ som har gjort ett hus med vad som liknar ett stort segel (i näver) som tak i en skog med byggnaden gömd inunder.

Patrik talar om att göra ett flytande / mobilt besökscentrum. Det kan finnas många fördelar med det t ex markägarfrågan, tillgänglighet till livet under ytan.

Solvik

I Solvik finns en trafikerad passbåtsbrygga och här låg tidigare Guns Livs. Nu utvecklas området av entreprenören Olle Nordberg, som vänligt visar oss runt i det som han nu låter bygga: ett Urban Deli dvs livsmedelsbutik (Tempo), en bistro och champagnebar med stor terrass, ny sjömack, och två glamping-tält på uppe på berget.

Olle

Bistro mot terrassbaren

Terrass med blivande bar, Orrön till vänster på andra sidan fjärden

Olle berömmar kommunens engagemang framförallt Kristin Jörnsved på Näringslivs-avdelningen. Anläggningen öppnar på tisdag 22 juni, i dag är 25 man i arbete.

⁴ <https://www.slu.se/cv/elin-dahlgren/>

⁵ <https://www.opaform.no>

Clare Lindstrand

Dagens sista möte är med Clare Lindstrand, en skicklig designer och "community developer". Hon är född i Bristol, bosatt med sin man på Orrön. Clare har gjort stora delar av den "Three Layer Presentation" om Nämdö som eleverna vid kursen i "Habitability" vid Åbo Akademi fick till uppgift att göra.

Vår diskussion rör både omlandsanalysen och designarbete.

Clare säger hej då

Vi projektledare tar varsin passbåt tillbaka till Stavsnäs (olika tider).

Patrik

Stockholms länsstyrelse

patrik.lindelof@lansstyrelsen.se

Christian

Värmdö kommun

christian.pleijel@varmdo.se